

•nakkila.

TUEN KÄSIKIRJA

Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa

13. MARRASKUUTA 2023
PÄIVÄKOTI KUPERKEIKKA

Lapsen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapsen tuki kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Lapsella voi olla haasteita kehityksensä eri osa-alueilla esimerkiksi motorisessa kehityksessä tai kielellisissä taidoissa. Lapsen saadessa oikea-aikaista ja yksilöllisesti kohdennettua tukea voidaan edistää hänen kehitystänsä, hyvinvointia sekä oppimista. Tukea annetaan inklusion periaatteiden mukaisesti ensisijaisesti lapsen omassa päiväkotitai perhepäivähoidon ryhmässä. Tuki aloitetaan aina viivytyksettä. Kaikki lapsen kanssa työskentelevät ovat vastuussa lapsen tuen toteuttamisessa. Lapsi voi saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Yleisen tuen tukipalveluista, tehostetun- ja erityisen tuen antamisesta tehdään aina viranhaltija- tai hallinnollinen päätös. (Opetushallitus, Varhaiskasvatuksen perusteet 2022, 2023)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

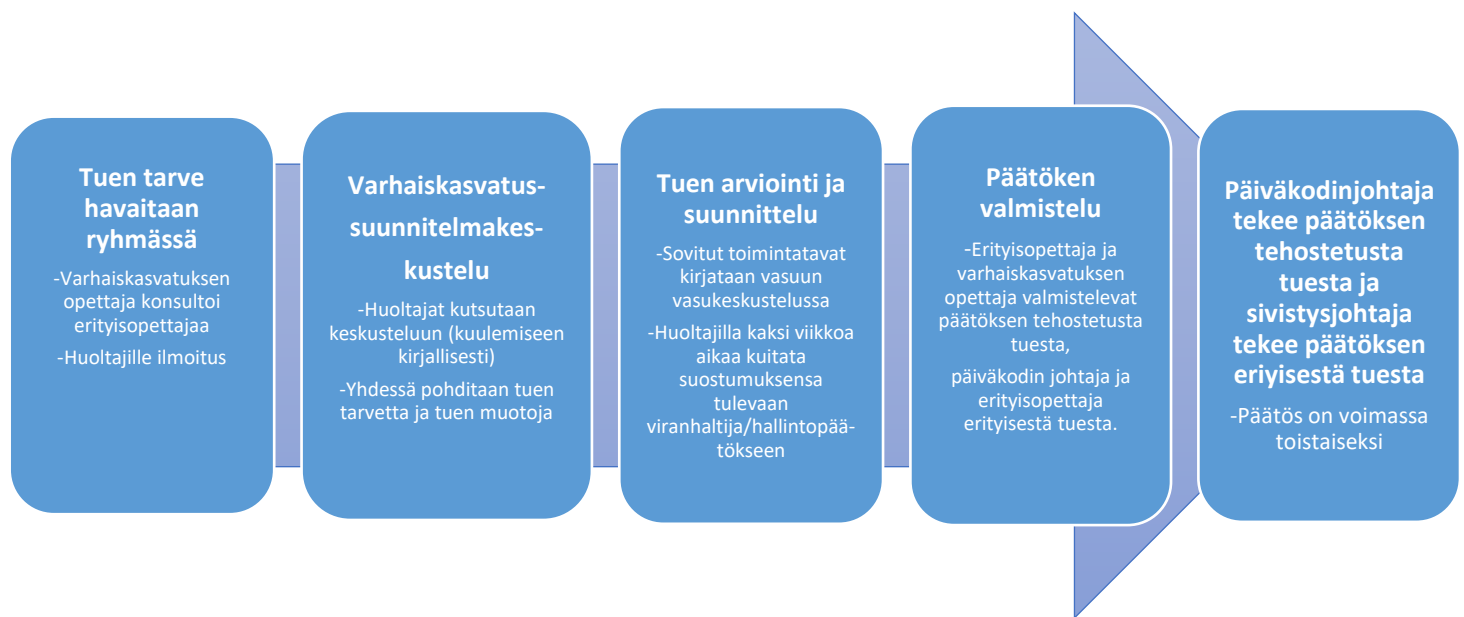
Varhaiskasvatussuunnitelma (vasu) tehdään ryhmän jokaiselle lapselle. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lasten vasuista yhteistyössä muun henkilöstön ja huoltajien kanssa. Lapsen tarvitsema tuki kirjataan lapsen vasuun niin yleisessä, tehostetussa kuin erityisessä tuessakin. Varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun kutsutaan huoltajien lisäksi myös muita asiantuntijoita tarvittaessa. Tarpeen mukaan asiantuntijalausunnot tai niiden osia liitetään vasuun. Vasua arvioidaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa. Vasuun tulee merkitä muutokset lapsen tuen tarpeessa sekä, jos tuen tarve loppuu. Tehostetun tuen loppumisesta tehdään viranhaltija päätös ja erityisen tuen loppumisesta tehdään hallinnollinen päätös. Vasukeskustelun yhteydessä voidaan pitää myös lapset puhekeskustelu, jota tarjotaan kaikille 5-vuotiaiden lasten perheille. (Opetushallitus, Varhaiskasvatuksen perusteet 2022, 2023)

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Lapsen tuki toteutuu parhaiten silloin, kun huoltajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö jakavat avoimesti toisilleen tietoa lapsesta ja hänen tarpeistaan. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on yhteydessä huoltajaan heti, kun tuen tarvetta havaitaan. Huoltajien mielipiteiden ja tietojen kuuleminen on tärkeää tuen tarvetta arvioidessa ja tukitoimia suunniteltaessa. Lapsi osallistuu myös yhteistyöhön kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla.

Lapselle suunniteltuja tuen muotoja ja toimintatapoja käydään yhdessä huoltajien kanssa läpi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa. Huoltajia kuullaan myös viranhaltija- tai hallintopäätökseen liittyen vasukeskustelussa. Kuulemisen tarkoituksena on, että huoltajat saavat kertoa mielipiteensä päätettävistä asioista. Huoltajille lähetetään kutsu kuulemiseen kirjallisesti Wilma, sähköposti- tai tekstiviestinä. Vasukeskustelussa suunniteltu tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Huoltajalle annetaan kuulemislomake, johon tulee allekirjoitus kahden viikon sisällä. Huoltajat kuittaavat vasukeskustelut Wilmassa. Hallinnollinen prosessi etenee tämän määräajan jälkeen. Päätös on toistaiseksi voimassa.

Päätökset tehostetusta tai erityisestä tuesta

Kolmitasoinen tuki

-Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Se on lyhytkestoista ja tuen muotoja on käytössä yksi tai enintään muutama. Myös erityisopettajan antama osaaikainen tuki on mahdollista. Kun ryhmässä havaitaan lapsen tuen tarve, varhaiskasvatuksen opettaja konsultoi erityisopettajaa. Varhaiskasvatuksen opettajan johdolla ryhmän henkilöstö yhdessä erityisopettajan kanssa suunnittelevat tukitoimia pohtien millä pedagogisilla keinoilla vastataan lapsen yksilölliseen tarpeeseen ryhmässä. Perhepäivähoitaja vastaa oman ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta tarvittaessa konsultoiden erityisopettajaa. (Opetushallitus, Varhaiskasvatuksen perusteet 2022, 2023)

Ryhmän laadukas pedagogiikka ja vahva yleinen tuki onkin kaiken perusta. Pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla kuten suunnitelmallisella toiminnan eriyttämisellä ja selkeällä päiväjärjestyksellä voidaan ennalta ehkäistä vaikeuksia. Nämä erilaiset järjestelyt ja työtavat tukevat ryhmän kaikkia lapsia. Tukea suunniteltaessa on tärkeää huomioida myös lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet. Apuna tuen suunnittelussa on työkalupakki, joka sisältää erilaisia yksittäisiä tukimuotoja liittyen esim. oppimisympäristöön ja toimintatapojen muokkaamiseen. Oppimisympäristöä voidaan muokata monella tavalla esim. ottamalla käyttöön puhetta korvaavia kommunikointimenetelmiä kuten kuvat, tukiviittomat ja piirtäminen. Yksi keino on pelkistää oppimisympäristöä ja laittaa kaikki tavarat, lelut sekä esineet selkeästi esille. Erilaisia toimintatapoja voidaan lisätä kuten pienryhmätoimintaa ja toiminnallisia työtapoja sekä kiinnittää huomiota myönteiseen ilmapiiriin. Yksi osio työkalupakissa on leikki. Leikin aloitusta tukemalla, havainnoimalla ja rikastamalla leikkiä voidaan tukea lasta ja samalla myös muut vertaiset hyötyvät aikuisen mukana olosta leikissä.

Lisäksi leikinvalintakuvat voidaan ottaa käyttöön. (Opetushallitus, Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa OSA 3, 2023)

Kun työkalupakin sisältämiä keinoja on kokeiltu ja arvioidaan, ettei tuki tunnu riittävältä siirrytään tehostettuun tukeen. Aloite tuen vahvistamisesta voi tulla myös huoltajalta tai yhteistyötahoilta. Yleisestä tuesta ei tehdä hallinnollista päätöstä. Yleisessä tuessa voi kuitenkin olla käytössä myös tukipalveluita, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluita sekä apuvälineitä. Näiden tukipalveluiden käytöstä tehdään erikseen viranhaltijapäätös. Päätöksen tekee päiväkodin johtaja.

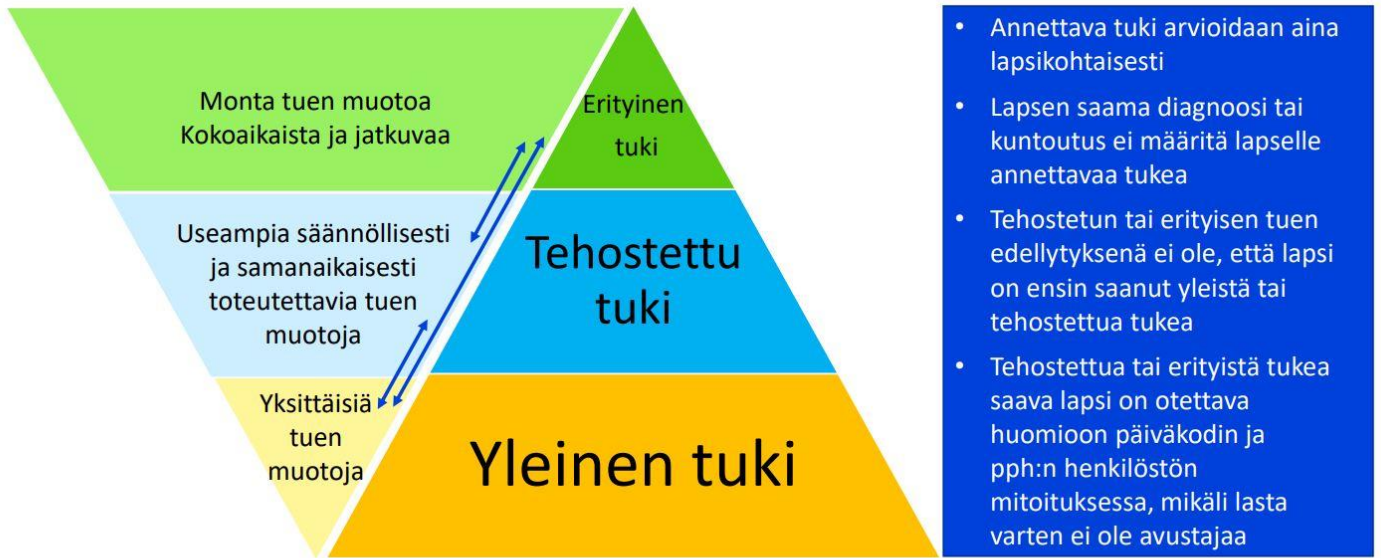
-Tehostettu tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä erityisopettajan kanssa suunnittelee, miten tukea tehostetaan esim. toimintatapoja lisäämällä tai niitä vahvistamalla. Myös tehostetussa tuessa hyödynnetään työkalupakkia. Päiväkodin johtaja tekee viranhaltijapäätöksen tehostetun tuen aloittamisesta. Erityisopettaja yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa valmisteleesityksen päiväkodinjohtajalle. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin se on tarpeellista. (Opetushallitus, Varhaiskasvatuksen perusteet 2022, 2023)

- Eriyistä tukea annetaan lapselle, kun yleinen ja tehostettu tuki ei riitä. Tuki voidaan aloittaa myös tarvittaessa suoraan erityisellä tuella. Tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyelmästä tai muusta merkittävästi toimintakykyä alentavasta oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. (Opetushallitus, Varhaiskasvatuksen perusteet 2022, 2023)

Eriyinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Varhaiskasvatuksen opettaja yhdessä erityisopettajan kanssa suunnittelee tukimuotoja. Eriyisen tuen aloituksesta tehdään hallinnollinen päätös. Hallinnollisen päätöksen tekee sivistysjohtaja. Päiväkodin johtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tekee selvityksen sivistysjohtajalle.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen perusteluina tulee olla psykologinen tai lääketieteellinen lausunto. Pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään hallinnollinen päätös. (Opetushallitus, Pidennetty oppivelvollisuus, 2023)

Tuen toteuttamisen keskeiset periaatteet

01/2023 | Opetushallitus

(Opetushallitus, Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa OSA 2, 2023)

Tuen muodot

Lapsen tuen tarpeeseen vastataan käyttämällä erilaisia tuen muotoja. Näitä tuen muotoja voidaan käyttää kaikilla tuen tasoilla eli yleisessä, tehostetussa ja erityisessä tuessa. Tuen muotoja ovat pedagoginen tuki, rakenteellinen tuki ja hoidollinen tuki.

Pedagoginen tuki	Rakenteellinen tuki	Hoidollinen tuki
<ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutus ja kommunikointitavat • Oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut • Päiväkotipäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut • Tarvittavat erityispedagogiset menetelmät • Käytännöt miten lapsi pääsee osaksi vertaisryhmää, esim esteettömyys. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen • Henkilöstön rakenteeseen ja mitoitukseseen liittyvät ratkaisut • Erityisopettajan opetus ja konsultaatio • Tulkitsemis ja avustamispalvelut ja apuvälineiden käyttö 	<ul style="list-style-type: none"> • Perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät • Terveystarpeet esim. lääkitykseen ja ruokailuun tarvittavat apuvälineet

(Opetushallitus, Varhaiskasvatuksen perusteet 2022, 2023)

Moniammatillinen yhteistyö

Joskus lapsen kehityksen ja oppimisen tukemiseen tarvitaan yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa kuten puheterapeutin tai neuvolan. Yhteistyötä tehdään Satakunnan hyvinvointialueen kasvatus- ja perheneuvonnan kanssa. Huoltajia voidaan ohjata ottamaan yhteyttä kasvatus- ja perheneuvontaan, jos heillä on lapsen kehitykseen liittyviä huolenaiheita. Lastenneuvolan terveydenhoitaja on yhteyshenkilönä, jos lapsella on tarvetta esim. puheterapiaan.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen varhaiskasvatuksen opettaja täyttää tiedonsiirtolomakkeen yhdessä huoltajien kanssa. Tiedonsiirtolomake täytetään keväällä ennen lapsen siirtymistä. Varhaiskasvatuksen opettaja ja esiopetuksen opettaja käyvät myös keskustelun siirtyvistä lapsista ja heidän mahdollisista tuen tarpeistaan. Varhaiskasvatussuunnitelmat siirtyvät Wilman kautta. Esiopetuksessa lapsen tuen tarve arvioidaan uudestaan.

Lainatut lähteet

Opetushallitus. (12. lokakuu 2023). *Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa OSA 2*. Noudettu osoitteesta Opetushallitus:
<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Lapsen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%20tukimateriaali%20OSA%202.pdf>

Opetushallitus. (12. Lokakuu 2023). *Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa OSA 3*. Noudettu osoitteesta Opetushallitus:
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Lapsen%20tuki%20varhaiskasvatuksessa%20tukimateriaali%20OSA%203_p%C3%A4ivitetty%209_2023.pdf

Opetushallitus. (19. 10 2023). *Pidennetty oppivelvollisuus*. Noudettu osoitteesta Opetushallitus:
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pidennetty-oppivelvollisuus>

Opetushallitus. (21. Lokakuu 2023). *Varhaiskasvatuksen perusteet 2022*. Noudettu osoitteesta Opetushallitus: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-2022>